

1. TEORIE VOJENSTVÍ

1.1. VĚDA, VOJENSTVÍ, VOJENSKÁ VĚDA

Věda je neobyčejně složitým jevem. Není stejnorodá. Z celé řady jednotlivých vědních oborů je každý z nich relativně samostatný a může být předmětem speciálního vědeckého výzkumu J. Bernal v práci "Věda v dějinách" ji chápe jako "individuálně nabytý a společností zajištěný způsob, jak něco udělat"¹⁾ a zároveň charakterizuje vědu jako "způsob pochopení jak si počínat, aby se věc udělala lépe"²⁾. Kladem této definice je zachycení společenského aspektu - vědy.

Ukázat však tímto způsobem podstatu vědy by bylo obtížné. Tento úkol lze vyřešit jen tehdy, jestliže budeme chápat vědu jako ucelenou soustavu. To znamená abstrahovat se od specializace jednotlivých směrů vědeckých poznatků a soustředit se pouze na obecné, na to, co charakterizuje každý vědní obor. Jinými slovy - znamená to zkoumat vědu jako celek.

Co nazýváme vědou? Odpověď na tuto otázku není jednoduchá. V současné době můžeme ve světové literatuře nalézt více než 150 definic. Takové množství definic vyplývá ze složitosti zkoumaného jevu - vědy. "Čím bohatší je předmět", psal Hegel, "jenž má být definován, tj. čím víc různých stránek poskytuje zkoumání, tím rozmanitější pak také mohou být definice, jež vznikly na jejich základě".

Ve Filosofickém slovníku z roku 1965 je věda chápána jako jedna ze základních forem společenského vědomí, jako duchovní činnost soustřeďující v sobě teoretické a systematické poznávání skutečnosti.

Na rozdíl od náboženských a některých idealistických přístupů je pro vědu charakteristické zjišťování a studium faktů, logické myšlení a výstavba, dokazování a ověřování poznatků obecnou zkušeností, experimentem, praxí, logickou nerozporností

1), 2) Bernal, J.D.: Věda v dějinách I., Praha 1960, s. 41

a úsilí o exaktnost a nejednoznačnost.

Cílem takto pojaté vědy je výstavba systematického souboru poznatků o skutečnosti, formulace a výklad vědeckých zákonů; předmětem vědy je objektivní skutečnost, přičemž metody jednotlivých věd jsou ovlivněny oblastmi skutečností, jimiž se konkrétní speciální vědy zabývají; na tom je také založena klasifikace vědy.

I. Holzbachová zdůrazňuje, že "Věda je tedy procesem systematického a metodického poznávání, který je zaměřen určitým směrem, tj. jehož cílem je poznání daného předmětu i verifikace poznatků. Vědecká teorie je pak logicky konsistentním systémem teoretických poznatků, který splňuje požadavky verifikace"¹⁾. K tomu dodává, že sebelogičtější systém poznatků, který není přímo, nebo zprostředkovaně verifikovaný, není vědou.

Definovat vědu vyjmenováním jejich početných příznaků není však užitečné. Tím neobjasníme její podstatu. Vědecky definovat předmět nebo proces lze především tím, že určíme jeho podstatu, že odhalíme rozpory, protiklady v samotné podstatě zkoumaného předmětu a jevu. To je nejen přípustné, ale i zákonité, neboť vnitřní protikladnost je charakteristická nejen pro předměty, ale i pro jejich podstaty.

Podstatu vědy odhalíme tím, že objasníme vnitřní protikladnosti její gnoseologické a sociální stránky.

Tyto stránky jsou si v reálném procesu rozvoje vědy navzájem vnitřně protikladné a současně se vzájemně předpokládají a podmiňují. Je-li definice vědy založena na jednostranném tvrzení, že věda je procesem poznání, a nebo zdůvodňujeme-li pouze její sociální rysy, potom bude každá z těchto definic jednostranná a proto neúplná. Podstata vědy je v dialektické jednotě gnoseologického (poznávacího) a sociálního aspektu.

Poznávací stránku vědy tvoří soustava stále se zdokonalujících pravdivých poznatků a metod. Pro rozvoje vědeckých

1) I. Holzbachová: Filozofické a metodologické problémy společenských věd I., Brno 1990

poznatků mohou mít kladný vliv nejen pravdivé poznatky, ale i omyly, mylné předpoklady, které praxe nepotvrdí. Důležitým nástrojem rozvoje vědy jsou hypotézy, jejich pravdivost je potvrzena až po určité historické době.

Vědecké poznání se zdokonaluje a silí překonáváním chyb a přeměnou hypotéz v teorie. I když přiznáváme velký význam poznatkům tohoto druhu, je přesto nutné zdůraznit, že nakonec adekvátně odrážejí objektivní realitu. Jedině takové poznatky lze použít k realizaci a k uspokojení praktických potřeb společnosti.

Má-li vědecké poznání dosahovat pravdivých poznatků, musí být uskutečňováno v určité logické posloupnosti. Logika forem vědeckého poznání zahrnuje řadu etap:

- shromažďování faktů a jejich analýzu;
- vytýčení vědeckého problému;
- formulaci pracovních hypotéz;
- ověřování nebo dokazování pravdivosti hypotéz;
- vytvoření vědecké teorie;
- stanovení způsobů praktické realizace teorie.

Tento přístup k vědeckému poznání lze plně aplikovat i ve vojenské vědě.

Sociální stránka vědy se projevuje především v sociální podmíněnosti vzniku a rozvoje vědeckých poznatků, v tom, že jsou předurčeny k uspokojování rozmanitých potřeb a požadavků společnosti. Formy sociální determinizace rozvoje vědeckých poznatků se historicky měnily. Zpočátku se sociální podmíněnost rozvoje poznatků projevovala přímo a bezprostředně. Například geometrie vznikla z potřeby měření při rozdělování pozemků ve starém Egyptě, astronomie z potřeb námořní plavby atd. Tato forma závislosti rozvoje vědeckých poznatků na společenských potřebách je i dnes, zejména v technických vědách. Tato závislost se však stále více začíná projevovat méně konkrétně než dříve. Závislost rozvoje vědeckých poznatků na sociálních potřebách se stále více projevuje jako tendence. Za těchto podmínek vědecké poznatky, zejména základního výzkumu, často předstihují společenské potřeby; teprve po nějakém čase nacházejí praktické použití.

Nicméně to však nesvědčí o odumírání sociální podmíněnosti rozvoje vědeckých poznatků, ale jen o změně formy této podmíněnosti, závislosti.

Charakter vzájemných vztahů mezi soudobou vědou a vojenstvím

Společnost tvoří ucelený systém, v němž jsou všechny prvky, všechny podsystémy, všechny procesy, v té či oné míře navzájem spojeny. Věda jako celek i vojenství jsou stránkami společenského života. Jsou sociálními nástroji specializovanými pro plnění specifických společenských funkcí. Věda, která má monopol na teoretické poznání objektivního světa, zabezpečuje pravdivými poznatky potřeby historicky konkrétní společnosti.

Vojenství tvoří teoretická a praktická činnost ozbrojených sil a celý soubor obranné (vojenské) činnosti země. Jestliže věda i vojenství tvořily prvky jediného společenského systému, potom byly vždy v určitých vzájemných vztazích. Tyto vztahy se historicky rozvíjely a procházely určitými konkrétně historickými etapami. Jestliže v prvním období se vědecké poznatky využívaly v zájmu rozvoje vojenství ojedinele, potom v současné době jsou prakticky všechny prvky bojové síly ozbrojených sil ztělesněním vědeckých poznatků. Změna vztahu a vazeb mezi vědou a vojenstvím má zákonitý charakter.

Které faktory určují charakter a míru vzájemných vztahů mezi vědou a vojenstvím? Nejdůležitějším faktorem je politika. Především ona určuje sociálně politický charakter působení vědy na vojenství. Politické cíle, v jejichž zájmu se využívají vědecké výzkumy pro rozvoj vojenství, organizační možnosti společenského systému a politické ideje určují sociálně politický charakter vzájemných vztahů mezi vědou a vojenstvím. Každý společenský systém si vypracovává svoji sociální motivaci, své vzájemné vztahy a naplňuje je vlastním politickým obsahem.

Jestliže politika stanoví cíle a vystupuje v úloze iniciátora využívá vymožeností vědy ve vojenství, potom potřeba

vzniku a rozvíjení vzájemných vztahů tohoto druhu se objevuje přímo v samotném vojenství, a to na základě jeho vlastního mohutného rozvoje. Soudobé armády vyspělých států jsou moderními armádami. Jsou vyzbrojeny obrovským množstvím složité techniky, která se neustále vyvíjí a zdokonaluje.

Ozbrojené síly se dnes nacházejí v takové etapě svého rozvoje, že jejich veškerá každodenní činnost, bojová příprava, bojová pohotovost některých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil, exploatace bojové techniky a výzbroje se může, vzhledem k jejich rozsahu a složitosti, efektivně uskutečňovat jen na vědeckém základě. Vojenství bez vědy a bez využití jejích nejnovějších úspěchů již nemůže existovat nejen v období války, ale i v každodenním životě.

Míra vzájemných vztahů mezi vědou a vojenstvím závisí na úrovni rozvoje samotné vědy. Čím je věda rozvinutější, tím ve větší míře může uspokojovat potřeby vojenství. Soudobá věda se stala obrovskou sociální silou a aktivně se mění v bezprostřední výrobní sílu společnosti. Mezi potřebami vědeckých poznatků a úrovni rozvoje vědy existuje složité dialektické vzájemné působení. Kvalitativní úroveň vědy se vytváří společenskými potřebami, včetně vojenství; a naopak, úroveň vědy zase ovlivňuje úroveň vztahů mezi vědou a vojenstvím. Důležitým faktorem realizace úspěchu vědy ve vojenství je ekonomika, která je základem na níž se realizují vědecké úspěchy v jednotlivých prvcích bojové síly ozbrojených sil. Bez odpovídající ekonomické základny není možný další rozvoj procesu přeměn vědy v bezprostřední výrobní sílu. To při respektování specifických podmínek každé země je příčinou vzniku nových momentů ve vzájemných vztazích mezi vědou a vojenstvím.

Rozvoj vědy začal získávat předstih před vojenstvím. Předstih vědy před rozvojem vojenství má širší základnu než předstih vědy před výrobou. Věda zkoumá celý objektivní svět. Do sféry jejího poznání jsou zahrnuty i takové oblasti, na nichž nemá vojenství v dané historické etapě vlastní zájem. Avšak poznatky získané vědou mohou být přitom ve vojenství využity

a mohou vést i k jeho vážným změnám. Jako příklad se může uvést vznik prostředků jaderného napadení.

Po vzniku jaderné zbraně a vybavení vojsk těmito zbraněmi se věda stala účastnicí a iniciátorkou všech základních revolučních změn ve vojenství. Jestliže v období druhé světové války se využití vědy ve vojenství ještě dotýkalo jen jeho dílčích stránek a mělo jen lokální charakter, potom v současné době věda proniká do všech oblastí vojenství. Jestliže se věda stává ve vztahu k výrobě bezprostřední výrobní silou, potom ve vztahu k vojenství se aktivně mění v bezprostředního účastníka, v nejdůležitější sílu, která přímo určuje rozvoj vojenské techniky a celého vojenství. Věda se stala jedním z rozhodujících faktorů dosažení vítězství v soudobé válce.

Na rozvoji vojenství se dnes podílejí všechny vědní obory. Dnes lze jen těžko najít vědní obor, který by byl ve vztahu k vojenství absolutně neutrální a jehož výsledků by nebylo možno využít v soudobé válce.

Vojenství je ovlivňováno výsledky aplikovaného i základního výzkumu. Do nedávné doby se vědy dělily na základní (teoretické) a aplikované, ke kterým patřily především technické vědy. Přitom se vycházelo z toho, že základní vědy se liší od aplikovaných nejen charakterem svých poznatků, ale i tím, že takřka vůbec nebyly spojeny s praxí. Avšak s rozvojem vědy, se započatím procesu její přeměny v bezprostřední výrobní sílu, se stalo zřejmé, že je toto dělení umělé, že je skutečně obtížné ukázat na bod, kde končí základní výzkum a kde začíná aplikace vědy.

Vztahy mezi vědou a vojenstvím jsou dvoustranným procesem. Věda nejen působí na vojenství, ale sama je vojenstvím ovlivňována. Změny ve vojenství, které vznikly v důsledku zavedení nové výzbroje, nezůstávají pasivní ve vztahu k vědeckotechnickému pokroku, ale samy na něj neustále působí. Nevšímat si této složité dialektiky znamená nevidět reálné, objektivně existující procesy.

Jednou ze součástí vědy, zkoumající oblast vojenství je vojenská věda.

Předmět, úkoly a struktura vojenské vědy

Vojenská věda je, podle (2), systém poznatků o charakteru, zákonech války, přípravě ozbrojených sil a země k válce a způsobech jejího vedení. Hlavním předmětem jejího zkoumání je ozbrojený zápas. Vojenská věda společně s dalšími vědami zkoumá válku jako složitý sociálně politický jev. Poznatky vojenské vědy se využívají při rozpracování strategie obrany a vojenské strategie obrany státu, jakož i při rozpracovávání dalších vojenskostrategických koncepcí a doktrín.

Hlavní úkoly vojenské vědy jsou zaměřeny na:

- odhalení možného, především vojensko-strategického charakteru války, která může vzniknout nebo nám může být vnucena;
- zkoumání závislosti vzniku a vedení války na politice, ekonomice, morálně psychologických, vědecko-technických a bezprostředně vojenských možnostech bojujících stran;
- odhalení zákonitostí ozbrojeného zápasu a na jejich základě rozpracování praktických doporučení k odvrácení, přípravě a vedení války a operací všech druhů a k rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu.

Struktura vojenské vědy není neměnná. Se zvětšováním rozsahu, hloubky i obsahu znalostí se stávající obsah vojenské vědy i její struktura mění. Objevují se v ní nové prvky, mění se charakter vzájemného propojení mezi nimi. Tak např. po nahromadění poznatků o teorii vojenského umění, o způsobech a vedení operací ve 20. a 30. letech vznikla teorie operačního umění.

V současnosti jednotlivé části vojenské vědy tvoří:

- základy (obecná teorie) vojenské vědy;
- teorie vojenského umění;
- teorie výstavby armády;
- teorie vojenského výcviku a výchovy;
- teorie válečné ekonomiky a vojenské logistiky.

Každá z těchto základních částí je charakterizována svojí vlastní vnitřní strukturou, zahrnující určité části odvětví,

které jsou mezi sebou spojeny v rámci celkového předmětu.

Základy (obecná teorie) vojenské vědy zahrnují obecné poznatky vojenské vědy platné pro všechny druhy ozbrojených sil. Obecná teorie vojenské vědy obsahuje poznatky, které vymezují její místo i úlohu v systému znalostí o válce, armádě, její spojení s politikou, vojenskou doktrínou, sociálními, speciálními a technickými vědami. Do této části patří rovněž objasnění předmětu, úkoly a struktura vojenské vědy, její zákony, kategorie a principy, které jsou východiskem k rozdělení části vojenských znalostí.

Teorie vojenského umění je jádrem vojenské vědy a zaujímá v ní vedoucí místo. Představuje systém znalostí o přípravě a vedení vojenské činnosti strategického, operačního i taktického měřítka ve všech sférách činnosti. Teorie vojenského umění sleduje faktory, které mají vliv na vznik i průběh ozbrojeného zápasu, zákony, charakter, principy i způsoby jeho vedení v uvedeném měřítku.

Teorie vojenského umění zahrnuje:

- teorii vojenské strategie;
- teorii operačního umění;
- teorii velení vojskům;
- teorii druhů všestranného zabezpečení aj.

Přitom je vojenské umění možné rozdělovat na:

- teorii vojenské strategie;
- teorii operačního umění;
- teorii taktiky a začlenit teorii velení vojskům a teorii druhů všestranného zabezpečení jako součást všech tří předchozích částí.

Vedoucí místo k ostatním částem teorie vojenského umění zaujímá vojenská strategie, která je zároveň nejdůležitější součástí strategie obrany státu.

Jako nejvyšší součást vojenského umění řeší teorie vojenské strategie problémy přípravy a vedení strategických operací.

Teorie operačního umění je systémem znalostí o přípravě a vedení operací a bojové činnosti svazů různých druhů vojsk

armády. Zkoumá zákonitosti, charakter i obsah operací a dalších forem použití vojsk. Rozpracovává způsoby přípravy a vedení operací, udržování těsné součinnosti mezi zúčastněnými vojsky a silami, všestranného zabezpečení a velení jim. Rozpracovává požadavky k organizaci a technickému vybavení armády a rovněž doporučení k přípravě mobilizační infrastruktury.

Teorie taktiky představuje systém znalostí o přípravě a vedení boje jednotkami, útvary i svazky různých druhů vojsk. Zkoumá zákonitosti, charakter i obsah boje a dalších forem použití vojsk. Rozpracovává způsoby jeho přípravy a vedení, organizace součinnosti, všestranného zabezpečení vojsk, které se účastní boje a velení jim.

Teorie velení vojskům je systémem znalostí o podstatě, cílech, obsahu, efektivnosti velení, přípravy i vedení ozbrojeného zápasu. Rozpracovává požadavky k velení vojskům i principy jeho uskutečňování včetně automatizovaných systémů velení, matematických metod, nejúčelnějších způsobů organizace velení a práce velitelů a štábů.

Teorie druhů strategického, operačního, bojového, zdravotnického a jiného zabezpečení, včetně logistické podpory, je systémem znalostí zahrnující přípravu a použití sil a prostředků k zabezpečení bojové činnosti vojsk armády. Teorie každého druhu zabezpečení zkoumá jeho předurčení, úkoly, požadavky na síly a prostředky. Vypracovává požadavky i praktická doporučení k jeho skutečnému použití v bojové činnosti, formám jejich vedení, rozsahu i charakteru zúčastněných druhů ozbrojených sil a vojsk. Do této oblasti patří i teorie civilní obrany, která je specifickým druhem strategického zabezpečení obrany státu.

Teorie výstavby armády je systémem znalostí o jejich vytvoření, rozvoji a změně s cílem řešení úkolů ozbrojené obrany státu. Teorie výstavby armády zaujímá důležité místo ve vědeckém zdůvodnění směru vojenské výstavby státu.

K základním úkolům patří:

- zkoumání zákonitostí rozvoje armády i principů jejich výstavby,

- rozpracování teoretických základů složení armády v míru i za války,
- poměr organizační struktury i složení jejich druhů vojsk, speciálních vojsk i služeb,
- rozpracování pořadí rozvinutí a doplňování vojsk osobami a jejich technické zabezpečení, organizace průběhu vojenské služby a přípravy kádrů,
- dislokace vojsk, vytváření záloh a zásob všech druhů.

Důležitým úkolem teorie výstavby armády je vědecké zdůvodnění optimálních způsobů uvedení vojsk do bojové pohotovosti.

Teorie výstavby armády zahrnuje:

- teoretické základy bojové a mobilizační pohotovosti vojsk,
- teorii jejich organizace a technického vybavení (teorie vyzbrojování),
- teoretické základy vytvoření záloh a rezervy,
- teorii doplňování vojsk,
- teorii organizace vojenské služby aj.

Teorie vojenského výcviku a výchovy je systémem znalostí o obsahu, formách a jednotných metodách přípravy vojsk, přípravy jednotek, útvarů, svazků, svazů k vedení bojové činnosti. Jejimi hlavními úkoly jsou:

- odhalení zákonitostí a stanovení směrů formování vojenského mistrovství, vysokého morálního ducha vojáků,
- rozpracování forem, prostředků i metod operační a bojové přípravy, formování sladěných vojenských kolektivů s cílem zabezpečit jejich vysokou bojeschopnost.

Teorie vojenské ekonomiky a vojenské logistiky představuje systém znalostí o zabezpečení armády materiálními zásobami a rovněž o směrech zvyšování výkonnosti ekonomiky země ve válce. Hlavními úkoly teorie jsou:

- výzkum zákonitostí, obsahu i charakteru zabezpečení armády materiálními potřebami v možné válce,
- stanovení objemu těchto zásad k zabezpečení přípravy a vedení bojové činnosti,

- rozpracování způsobů ekonomického zabezpečení války a způsobů vytvoření a využití prostředků, které jsou nutné k zabezpečení bojové činnosti vojsk,
- rozpracování potřeb k organizaci logistických složek a vojenské techniky aj.

Jak již bylo ve skriptech uvedeno, s vojenskou vědou jako celkem i jejími jednotlivými částmi, jsou těsně svazana odvětví věd aplikovaných ve vojenství. Jsou velmi blízké k vojenské vědě a zpravidla je nazýváme vojensko-sociálními, vojensko-speciálními a vojensko-technickými vědami.

Vojensko-sociální vědy zahrnují vojenskou historii, vojenské právo, vojenskou pedagogiku, psychologii, etiku, estetiku a další vojensko-společenské znalosti.

Vojensko-speciální vědy zahrnují - vojenskou meteorologii, topografii, voj. metrologii, vojenskou ergonomii, vojenskou medicínu a další.

Vojensko-technické vědy zahrnují - balistiku, teorii střelby, vojenskou technickou kybernetiku, vojenské stavitelství, vojenskou elektroniku, teorii konstrukce zvláštních druhů výzbroje a vojenské techniky, teorii provozu a oprav vojenské techniky a další.

Odvětví věd aplikovaných ve vojenství - sociálních, speciálních a technických věd, využívají zvláštnosti těchto celkových věd v zájmu řešení specifických úkolů spojených s výstavbou armády, její připravenosti i státu jako celku k možné válce.

Základní směry rozvoje vojenské vědy v současných podmínkách

S rozvojem vojenské vědy rychle pokračuje i proces specializace a diferenciací jejich částí. Za těchto podmínek je snazší vidět všechny zkoumané jevy a procesy v detailech než v jednotě a v celku. Čím vyšší je stupeň specializace a diferenciací různých oblastí vojenských znalostí podle druhů

vojsk a služeb, tím více nabývá na významu výzkum metodologických otázek vojenské vědy. Z toho vyplývá nutnost širokých zobecnění, odhalujících hluboký smysl podstatných, kvalitativních změn ve vojenství a obecné zákonitosti jejího rozvoje.

Růst složitosti sociálně politického a vojenskostrategického charakteru války přináší mnoho nového i ve struktuře a obsahu vojenské vědy. Je třeba vidět, že válka, jako složitý společensko-historický jev, není zkoumána pouze vojenskou vědou, ale i dalšími společenskými, přírodními a technickými vědami v souladu s jejich specifikou.

Důležitou otázkou v oblasti základního výzkumu vojenské vědy je otázka charakteru budoucí války. V zásadě je to politická otázka. Zároveň je však jednou z ústředních vojensko-strategických otázek. Na jejím řešení do jisté míry závisí také směr rozvoje vojenského umění, obsah a rozsah praktických opatření pro přípravu země a ozbrojených sil na válku. Určení možných podmínek vzniku války a jejich charakteristických rysů (způsobů rozpoutání, prostředků zápasu, délky trvání, periodizace, průběhu a očekávaných výsledků) - je úkolem prvořadého významu. Vzhledem k tomu, že charakter války se utváří pod vlivem politických, ekonomických, vědeckotechnických, vojenských a jiných faktorů, které se neustále mění, ani naše názory na něj nemohou zůstat neměnné. Jejich včasné upřesnění je zvláště důležité v době bouřlivého rozvoje vědeckotechnického pokroku, kdy existují možnosti nejen značného zdokonalení existujících, ale i vytvoření principiálně nových druhů zbraní. Tyto okolnosti nás nutí provádět již dnes výzkum s cílem včas odhalit vliv těchto prostředků na charakter války a určit perspektivy dalšího rozvoje armády a vojenského umění.

K dalším aktuálním úkolům vojenské vědy patří výzkum obsahu, forem a metod velení vojskům v celku a rovněž uskupení vojsk v operacích různého rozsahu. Rozpracování teoretických základů strategického plánování, rozvinování a použití armády ve válce a způsobů jejího strategického zabezpečení.

Snad ani jedna oblast vojenství není nyní tak složitá

a dynamická jako oblast velení a řízení. Zejména v této oblasti vzniklo před vojenskou vědou mnoho problémů, na jejichž řešení závisí organizovanost vstupu armády do války, efektivnost použití zbraní a vojsk.

V procesu velení je nyní určujícím faktorem výrazný růst objemu a obsahu úkolů při současném zkracování doby na jejich řešení. Faktor času má rozhodující vliv na všechny procesy řízení. Proto za základní linii v rozvoji systému velení je potřebné považovat automatizaci, široké zavádění automatizovaných systémů velení a spojení v operacích, především v těch prvcích, které zabezpečují rychlý přechod bojeschopných sil a prostředků k činnosti v nejsložitějších podmínkách vzniku války.

Ve složitých podmínkách budoucí války nelze úspěšně velet vojskům bez vysoké operativnosti a odolnosti systému velení, bez nezbytné bojové pohotovosti, vysoké operační připravenosti a sladění práce štábů. Proto je požadavkem rozpracování nových metod operační přípravy štábů k velení vojskům ve válce a tato oblast zůstává i nadále velmi důležitým úsekem vojenskovědecké práce.

Při zdůvodňování perspektiv rozvoje systému velení vojskům přihlíží vojenskoteoretické myšlení k požadavkům, které jsou na tento systém kladeny a vyplývají z charakteru války. Spočívají v tom, že systém velení musí zabezpečit:

- a) stálou připravenost armády k okamžitému plnění stanovených úkolů, její přechod z mírového na válečný stav, pevnost velení vojskům v počátku a v průběhu války,
- b) nepřetržitou součinnost mezi uskupeními vojsk, působících jak v jednom tak i v několika prostorech,
- c) racionální spojení centralizace a decentralizace velení na každém stupni, možnost autonomního fungování systému velení druhů vojsk, uskupení vojsk svazů a svazků,
- d) propojení a komplexní využití systémů velení v jakýchkoliv formách bojové činnosti aj. Základním problémem patřícím do teorie výstavby armády je zdůvodnění jejího bojového složení a organizační struktury v mírové době a za války.

Obecné výchozí požadavky na složení armády lze určit na základě analýzy charakteru možného ozbrojeného konfliktu.

Složení, možnosti a bojová pohotovost vojsk v míru musí:

- garantovat společně s dalšími prvky systému obrany státu bezpečnost země,
- zabezpečovat schopnost vést bojovou činnost společně s vojsky rozvinutými po mobilizaci,
- věrohodně odrazovat protivníka od úmyslu nás napadnout,
- odrazit útok vzdušných i pozemních sil protivníka a způsobit porážku jeho prvnímu operačnímu sledu,
- společně se zmobilizovanými vojsky vyřadit protivníka z bojové činnosti a splnit strategické úkoly.

Rozvoj armády lze uskutečnit v zásadě dvěma způsoby. První způsob spočívá v reagování na to, co dělá protivník, přičemž nelze dopustit jeho převahu ani v silách ani prostředcích. Druhý způsob - rozvíjet armádu, aniž by se kopíroval protivník, přičemž se vychází z politických potřeb s přihlédnutím k ekonomickým, vědeckotechnickým, finančním a demografickým možnostem.

První způsob - reakce na konání protivníka - může vést, zejména při dezinformaci, k nesouladu mezi složením vojsk a jejich úkoly a k neracionální spotřebě zdrojů.

Správnější je druhý způsob, tj. vycházet z politických potřeb a brát v úvahu reálné možnosti státu. Ačkoliv politické potřeby pro mírový a válečný stav a pro různé druhy válek a konfliktních situací nejsou totožné, není možné mít pro každou variantu podmínek situace a druh války zvláštní komplet vojsk. Je proto účelné mít v mírové době jeden optimální komplet, kterým se zabezpečí řešení strategických úkolů všech pravděpodobných variant jejich použití.

Reálným se jeví rozvíjet armádu oběma způsoby současně.

Pod pojmem organizační struktura armády chápeme určitou kombinaci vojsk, zbraní a bojové techniky, jejich vzájemné vazby (podřízenosti), tj. jejich seskupení do odpovídajících tabulkových jednotek, předurčených k plnění konkrétních bojových úkolů.

Základní princip vytváření a rozvoje organizační struktury armády spočívá v dodržení souladu mezi organizací a výzbrojí, úkoly, způsoby a formami bojové činnosti. Výzbroj a bojové úkoly se nepřizpůsobují organizačním strukturám, ale naopak.

Dříve se organizační struktura vojsk vyvíjela poměrně pomalu. Výchozí základnou jejího rozvoje byly zkušenosti z válek (z minulých a současně vedených), z operační a bojové přípravy a vojskových zkoušek. Základními metodami řešení úkolů organizační struktury jsou logické metody, cvičení a zkušenosti. V současných podmínkách je třeba kromě těchto metod cílevědomě využívat i takové metody jako jsou expertizní dotazník, extrapolace tendencí, válečné hry, výzkumná a zkušební cvičení a další, zvláště prognostické metody vědecké práce.

K důležitým úkolům vojenské vědy, které vyžadují dalšího rozpracování, podle (2), patří:

1. Rozpracování teoretických základů vlastenecké, morální a psychologické přípravy vojsk,
2. Určení způsobů i charakteru činnosti vojsk a orgánů velení v přechodu z mírového na válečný stav v nejsložitějších podmínkách.
3. Hledání způsobů zabezpečení schopnosti vojsk organizované a ve stanovenou dobu se uvést do připravenosti, rozvinout se, zahájit činnost a úspěšně plnit bojové úkoly v jakékoliv situaci s výzbrojí, bojovou technikou a materiálem, které mají vojska skutečně k dispozici.
4. Hledání nejefektivnějších způsobů řešení strategických a operačních úkolů se zřetelem k rostoucím možnostem prostředků ozbrojeného zápasu, v manévrových formách, při stejném poměru sil nebo i celkové převaze protivníka.
5. Objasnění konkrétního vztahu vojenské strategie a operačního umění v soudobých podmínkách (vymezit co je ještě operační umění a kde začíná vojenská strategie).
6. Definovat vztah obrany a útoku a jejich vzájemné vazby v souladu s novou strategií obrany.
7. Hledání optimální organizační struktury vojsk v souladu

s přijatou vojenskou strategií obrany státu.

8. Hledání nejefektivnějších forem, způsobů plnění bojových a operačních úkolů, rozpracování hlavních zásad použití sil a prostředků AČR (svazů, svazků, útvarů, jednotek).
9. Výzkum a další rozpracování teorie palebného a elektronického působení na protivníka.
10. Rozpracování systému velení vojskům a řešení problémů modelování bojové činnosti.
11. Zobecnování zkušeností bojové, operační a mobilizační přípravy a stanovení spolehlivých způsobů mobilizace, jejího organizovaného provedení v plném rozsahu a stanovených lhůtách v nejsložitější situaci.
12. Analýza vojenských doktrín a strategií států - pravděpodobných protivníků.
13. Zkoumání zkušeností z vedení lokálních válek.
14. Analýza vojenskotechnické základny válčišť, jejich nové pojetí a vymezení, rozpracování způsobů jejího zdokonalování a rozvoje.
15. Zkoumání problémů vojenskoekonomické spolupráce jednotlivých zemí.
16. Rozpracování vědecky podložených operačně-taktických požadavků na rozvoj zbraní a techniky se zřetelem k širokému zavádění unifikace, standardizace a snižování nomenklatury zbraní a bojové techniky v rámci vznikajících bezpečnostních struktur.
17. Rozpracování efektivních metod a forem vojenského výcviku a výchovy.
18. Rozpracování otázek vojenské logistiky atd.